

С КРХОТИНАМА СВЕТА, У ОСВАЈАЊЕ СЛОБОДЕ

(Драган Бошковић: *Сандинисџа*, Суматра издаваштво, Шабац, 2022)

Градећи свој поетски израз на јединственим темељима религије, одликама рокен-рола и наслеђу интертекстуалности, поезија Драгана Бошковића у оквирима савремених токова српског песništва профилисала се и издвојила као особена поетичка творевина. Поигравајући се с границама традиционалног и модерног стиха, активирајући семантичку компоненту звучности и ритма, и укрштајем теолошких учења с карактеристикама панка, Бошковићева поезија израсла је у једну од најоригиналнијих поетика савременог српског песništва.

У том смислу, песничка збирка *Сандинисџа*, сачињена од „три црвене поеме“, писана на трагу препознатљивих поетичких начела, представљаће целину саткану од ауторових базичних песничких преокупација, али на новим идејним темељима. Проговоривши о смрти у њеним разноликим облицима, књижевности, песništву и језику у свету свакодневних умирања, животу након испражњености свих симболичко-семантичких подручја, али и простору слободе, побуне и наде, *Сандинисџа* се указује као интригантна и тематски заокружена целина, с револуционарном нотом свог идејног усмерења.

Отварајући збирку поемом „Словенија“, Драган Бошковић објављује смрт књижевности и проговара о животу појединца и колектива. Препознавање савременог света као подручја изван симболичко-семантичких садржаја лишено је трагике, па резигнација, као доминантна нота, указује на улогу самог песništва. Ако књижевност, дакле, умире у свету, у људима, у песнику самом, и то без спектакуларности и трагике, онда људско тело бива препознато као супституент. Постајући површина уписа, супстанцијализација апстрактног, песništво добија оквири материјалног, приближавајући се смрти у свом основном значењу: „када умре књижевност / то уопште није спектакуларно. / А по мојој кожи избијају мрље, / нека мала слова, речи, лезије, / стихови, оловне мрље, / не пеге старачке, не, / неко олово, мрље.“

Ако је за супституента умируће књижевности одређено људско тело, које на тај начин постаје уметност, и, даље, постаје живот сâм, смрт ближњег, с друге стране, немајући заменски мотив, постаје смрт у свом најчистијем облику: „Али када умре ближњи, / Ива од 7 метастаза када умре, / тада више ништа није исто: / То је као кад неко угаси светло, / и одједном – мрак. / И нема више ни сенки, / нема, / сенки, / не...“ Смрт ближњег, вољеног бића тако постаје умирање света као таквог, па испразност простора, као својеврсна апокалипса, сведочи и о поразу уметности пред самим животом.

Таква апокалипса, међутим, градацијским следом у коме аутор проговара о мотиву умирања, такође бива лишена трагике у односу на смрт симболичке Словеније. Градећи мотив једне земље на темељу фигуре мајке, поема Драгана Бошковића проговара о подривености свих вредности познатог света, па ће смрт у том контексту попримити одлике умирућег хуманитета: „Када умире Словенија, да, умире мајка, / умиру и Алпи, и Quod Massacre, умире Словенија...”

Сажимајући вековно памћење једнога поднебља у оквиру симболичког простора, аутор осликава потпуни губитак свих упоришта човековог постојања: „укус лимуна на сувом језику баке оболеле од дијабетеса, / један Видовдан још из Краљевине Југославије, / све то за нека будућа археолошка ископавања.” Проговарајући о смрти утопијски осликаног поља, аутор ће своју Словенију изградити као „деминутив словенске туге”, уздижући тако мотив на план универзалности.

Хуманитет, изграђен кроз слику Словеније, свој најпотпунији егзистенцијални израз задобиће на темељима језичких специфичности, па ће смрт у језику задобити свој последњи и коначни облик: „за све има места у србском језику, али за све, / и за Neue Slowenische Kunst, твојих 24, 25 слова, / и за књижевност, која умире у мени, / умире, / за склопљене усне, оловне, тужну врбу од 7 метастаза, / за све наше обмане, Словенијо, сав бесмисао наших умирања.” Смрт у језику, као крајњи домет онтолошке манифестације смрти, уз рефрен „Обмана је Бог!”, у свету лишеном свих аспеката хуманитета, симбола и садржаја, указаће на поезију као једини, последњи медијум, довољно снажан да ту смрт и обзнани.

Настављајући идејну линију збирке *Сандинисџа*, поема „Даље”, док осликава пут појединца суоченог с крхотинама хуманитета, донеће особну перспективу доживљаја новонасталога света, с нихилизмом као доминантном нотом: „И, гле, у тешкој и светлој тами, / ex nihilo линија бела, шта ли, испрекидана, / у нама, на друму, испод коже, по асфалту, речима.” Одсуство садржаја прераста у испражњеност простора, па ће обриса познатог света добити форму слагалице, играчке, нејасних и неутврђених оквира: „као најмања лега слагалица биће град, / испрошени солитери, аутомобили и споменици / испадаће нам из руку, џепова, / а из даљина иза слуха, долазиће мелодија”.

Будући да „оно најгоре што се догоди, мање је од онога што можеш поднети”, поема Драгана Бошковића исповедаће суочавање с реалношћу савременог света. Пошто се најгоре већ догодило, субјект, суочен с крхотинама живота и хуманитета, утемељење свога постојања пронаћи ће у дијалогу са фигурама прошлости: „а када се будем уморио, / са Мојсијем бих реч коју прозборио / (– Е, добри Мојсије мој...! / – Е, Гале, Гале...)”. Преплитање времена и простора, међутим, неће донети значењску пуноћу, како бисмо очекивали, већ ће поема снажно проговорити о пустоши као поновљеном обрасцу. Егзистенција субјекта, осуђена на циклични образац живљења, исповедаће одсуство садржаја, па ће временске тачке постати ништа друго до оквири крајње песимистичног осећања света: „Hell on Earth, Heaven, исто је, / ионако се нигде, и тако даље, / никада догодило ништа није.”

Крећући се на границама разрушених светова, времена и простора, поема Драгана Бошковића објавиће крајњи домет тога пута, будући да су религијски аспекти такође суспендовани. Ако је хуманитет доживео свој потпуни крах, фигура Бога указаће се

као неодржива, па ће новонастали свет, лишен темеља и упоришта, изгубити и крајњу инстанцу наде: „број мртвих премашао је меру туге, / јер: / само човек може створити човека, / мушко и женско створити, / само човек може створити Бога, / сву Тројицу шапатам створити, / само Шапат децу Аврамову ех ништа, / од камења, праха, у који се враћамо“.

Поему „Даље“ неће, међутим, одликовати песимистична завршница, већ управо то „даље“ указаће се као последње упориште живота: „иди даље шта год се догодило, / иди даље, иди, иди...“ Зато, ако се најгоре догодило, а то није оно највише што се може поднети, идући у сусрет новим манифестацијама једног разрушеног света, поема Драгана Бошковића исповеда и неку врсту вере у опстанак на идеји борбе и неодустајања.

Управо таква врста оптимистичног набоја у свету сачињеном од крхотина хуманитета у трећој поеми *La bandiere nere*, кроз идејну линију побуне, нихилистичко осећање света претвориће у борбени импулс: „нихилизам се вијори, распни се и умри, и то ми дај, / по surrender, не, не, Бож' сачувај“. Градећи слику коначне дехуманизације и визију једног разореног света, свеопшти нихилизам израшће у симбол побуне. Црна заставица, стога, симболично ће представљати пут ка повратку онтолошким темељима: „и зато ми дај, дај ми заставу / не црвено-плаво-белу, српску, / него ову, као гроб црну, красну, / пиратску, дај, без лобање, главе, / шансу да будем инклузиван, оно што јесам“. Насупрот нихилистичком осећању света, завршница збирке *Сангинисџа* афирмисаће простор слободе, борбе и побуне као једини темељ опстанка. У том контексту, књижевност као таква указаће се као кључни елемент опстанка, па ће борба за слободу уједно постати и борба за књижевну традицију и револуционарни потенцијал уметничке речи.

Борба за слободу, како у смислу индивидуалних слобода појединца, тако и у погледу слободарских подухвата колективне прошлости, симболичку црну заставу уздићи ће на ниво базичног темеља егзистенције, јер „заставе црне нису транзиција, полиција, политика, / хлеб су, векна црна, насушна“. Црна заставица постаће нераскидиви део бића, јер „застава нам је кожа“, па читава Бошковићева збирка своју завршницу гради у оптимистичним нотама освајања слободе.

Изградивши збирку *Сангинисџа* на мотивима разореног света и крхотинама хуманитета, укрштајући књижевну традицију и теолошке принципе устројства света, Драган Бошковић је створио још једно у низу дела препознатљиве, у оквирима српске књижевности јединствене, поетике. Проговарајући, међутим, о универзалним темама и базичним људским преокупацијама, „три црвене поеме“ представљају поетски одговор на универзалне теме, што збирку чини интригантним штивом, подложном новим и другачијим читањима. Активирајући, с друге стране, језички потенцијал српског језика, *Сангинисџа* и практично демонстрира револуционарне моћи савремене српске поезије, „па зато God save књижевност српску, / анархију, у поезији, стиху“!